

Posudek vedoucího práce

Nižnanská, Lenka, *Baskičtina v denní komunikaci mladých lidí*. Praha: UK FHS, 2012, 91 stran.

V krátkém úvodu své diplomové práce nastiňuje L. Nižnanská své prvotní motivace, jež ji přivedly do Baskicka a poté provádí předběžné shrnutí výzkumného tématu a nastoluje některé otázky, které chce v práci řešit. Následující členění práce je ovšem chaotické a matoucí. Po 2. „kapitole“ nazvané *Teoretické zakotvení tématu práce* (s. 11-16) následuje 3. „oddíl“ charakterizovaný jako *Teoretická část* (s. 17-28). Domnívám se, že „část“ je v takovýchto pracích širším pojmem než „kapitola“, členění by tedy mělo vypadat jinak. Některé teoretické koncepty jsou sumarizovány v druhém oddílu (kapitole), jde především o etnicitu, nacionalismus, revitalizaci a jazykovou změnu. Je ovšem zarážející opírat jeden z hlavních závěrů svého přístupu k vysvětlení pojmu o encyklopedické heslo (Wikipedie), kde autorka odkazuje na jakousi webovou stránku, nikoli na konkrétního autora. Pak sice píše, že vychází z pojetí F. Bartha, nicméně zmiňuje pouze jeho klasický text z roku 1969, aniž by zohlednila jeho vlastní revizi i reakci jiných autorů, k čemuž došlo na velkých konferencích v Amsterdamu a Kodani v roce 1994 věnovaných právě konceptu sociální organizace při vytváření etnických hranic, s nímž přišel F. Barth. Ten navíc, ačkoli se domníval, že jeho přístup může mít obecnější platnost, opíral své teze především o svůj etnografický výzkum v pákistánském Swatu. Pokud jde o další teoretické přístupy, autorka shrnuje tři známé koncepce nacionalismu v podání B. Andersona, E. Gellnera a E. Hobsbawma. U posledně jmenovaného bych přeložil jeho „invention of tradition“ spíše jako „vynalezená“ než „vymyšlená“ tradice (s. 14), je však důležité, že tato pojetí opět nezasazuje do kontextu nedávného i současného Baskicka, resp., že tyto přístupy explicitně nepropojuje se svým výzkumem. Za jiné pochybení považuji úvahy o jazykovém plánování, které se objevují jak ve druhém oddíle (kapitole), tak ve třetím (části). Ona „teoretická část“ je pak mnohem více geograficko-historickým přehledem, který je, vzhledem k celkovému rozsahu práce, podle mne neadekvátně dlouhý. Krom toho se i zde objevují faktografická pochybení – např.: první záznam baskičtiny nepochází až z 11. století (s. 21), ale díky badatelskému úsilí skupiny archeologů a lingvistů byly před několika lety objeveny v iruňské oblasti destičky ze 3. století s několika sty nápisy (slovy) identickými nebo velmi podobnými moderní baskičtině atd. Když autorka mluví o třech momentech ve vztahu k jazykovému plánování, tvrdí, že v roce 1979 dostalo Baskicko statut samostatnosti, ačkoli ve skutečnosti šlo o vytvoření autonomní oblasti, podobně jako v Katalánsku, Galicii či v některých jiných oblastech postfrankovského Španělska.

Centrální částí (kapitolou) diplomové práce je 4. oddíl (s. 29-82) reflektující vlastní autorčin přístup. Píše, že vycházela z kvalitativních metod (polostrukturované rozhovory, zúčastněné pozorování, interpretace), poměrně podrobně se rozepisuje o tom, jak získávala své informátory, které poté rozděluje do tří či spíše čtyř skupin (celkově šlo asi o 14 informátorů a informátorek více méně „posbíraných“ metodou sněhové koule). Ačkoli tato část práce je bezpochyby jejím největším přínosem, působí na mnoha místech opět příliš chaoticky. Autorka sice neustále reflektuje svoji pozici v terénu, resp. zejména při rozhovorech, které na různých místech Baskicka s informátory vedla, doznává své potíže s rozuměním baskičtiny atd., nicméně čtenář se ve změti výpovědí, povětšinou přepisovaných ve španělštině, baskičtině a na některých místech i v češtině, začne trochu ztrácet. Chybí mně proto určitá přesnější závěrečná sumarizace toho, co z těchto výpovědí vyplývá. Tak například autorčin klíčový informátor Lartaun říká, že používání jazyka záleží na prostředí, v němž dominuje ten který jazyk (s. 70). To by ukazovalo k situacionistickému přístupu ve vztahu k používání

jazyka (i v kontextu nacionalismu, nicméně diplomantka mluví v teoretických pasážích pouze o primordialistickém a modernistickém pojetí). Když krátce nato mluví o problému identity (s. 72), jeden z informátorů jí řekl, že je nebo bude nutné definovat kulturní prvky. Jaké? Jak by měl proces definování vypadat? Kdo ho bude iniciovat atd.?

Za jistý úlet či přinejmenším odbočení od tématu v empirické části považuji kratší pasáže o povaze Basků (s. 78-79), teroristické organizaci ETA (s. 79-81) či na necelou stránku umístěnou samostatnou (5.) kapitolu *Kvalita výzkumu* (s. 83), která se měla objevit jinde a měla být součástí metodologie.

Závěrečné konstatování, že „baskická identita staví na svém jazyku jako hlavním rozlišovacím znaku“ (s. 85) se pak sice nejspíš zakládá na pravdě (či pravděpodobnosti), ale vyznívá stroze či poněkud nevěrohodně (viz předcházející výpověď informátorky Violety, která baskičtinu nepoužívá, ale cítí se být Baskou, s. 74). Jinými slovy není to zdaleka vždy tak, že používání revitalizovaného či jiného jazyka vede nutně k posílení etnické (národní, regionální) nebo jiné identity.

Práce vykazuje bohužel též poměrně dost gramatických a stylistických (lexikálních) chyb – např.: „geografické vzezření“ (s. 17), „snažila jsem se kontaktovat svoje dřívější kontakty“ (s. 29), „moje otázky se ubýhal...“ (s. 52) či poněkud vyšinuté souvětí „což můžeme podložit historickými listinami podle Collinse, kde byl majetek psán na ženy...“ (s. 78) atd.

Celkově vzato diplomová práce L. Nižnanské vykazuje poměrně dost pochybení a jen vzhledem k relativně solidní empirické základně a provedenému výzkumu ji doporučuji k obhajobě, nicméně s hodnocením **dobře**.

V Květnici, 23. 10. 2012.

Marek Halbich